

Paralel dinin oluşmasına yakın dönemden bir örnek:

FAİZİN CAİZLEŞTİRİLME ÇABALARI

Tarih, kendilerini dinî birer merci olarak gördükleri halde doğru yoldan sapan ve insanları saptıran kişilerle doludur. Bu kişilerin bazıları yaptıkları hataları fark etmiş ve buna rağmen etrafındaki insanların destekleri ve buldukları makamın gücüne aldanarak yine de hatalarından dönmemişlerdir. Hz. İsa'nın gönderilişi sırasındaki Yahudi din adamları ve yine Hz. Muhammed'in gönderilişinden sonra Kitab'ı bilen Hristiyan ve Yahudi din adamlarını bu sınıfa dâhil edebiliriz. Örneğin bu konuyla alakalı Kur'ân'da **Kendilerine kitap verdiklerimiz, onu öz oğullarını tanıdıkları gibi tanılar. Buna rağmen onlardan bir grup, bile bile gerçeği gizlerler.** (Bakara 2/146) ayeti vardır ki gerçekten çok çarpıcı bir örnektir.

Yine Kur'ân'da bahsedilen Cumartesi çalışma yasağına uymadığı için cezalandırılan kasaba halkı da kendi yaptıklarına bir şekilde kılıf bulduklarını ve dine uydurduklarını düşünüyorlardı. Ancak durum düşündükleri gibi olmadı:

Onlara deniz kıyısındaki kenti sor; hani Cumartesi günü aşırılık ediyorlardı. Cumartesi günleri balıklar sürülerle geliyor, diğer günlerde gelmiyordu. Yoldan çıktıkları için böylece onları, yıpratıcı bir imtihandan geçiriyorduk.

İçlerinden bir toplum şöyle demişti: "Allah'ın etkisizleştireceği ya da ağır azaba uğratacağı bir topluluğa ne diye öğüt veriyorsunuz?" Dediler ki "Rabbimize karşı mazeretimiz olsun diye. Belki de (bu uyarılarımız sayesinde) çekinip kendilerini korurlar"

Ne zaman ki kendilerine verilen öğüdü dikkate almadılar, kötülüğe karşı mücadele verenleri kurtar-

dık. O yanışı yapanları da yoldan çıkmalarına karşılık kötü bir azaba çarptırdık.

Yapılan engellemelere başkaldırıp direnince onlara: "Aşağılık maymunlar olun!" dedik. (A'râf 7/163-166)

Bu kişilerin ortak özelliklerinden birisi de Allah'ın zikri Kur'ân'ı göz ardı etmeleridir. Kur'ân'ı rehber almadıkları için etraflarını saran şahısların yanlış yönlendirmelerini fark edemez ve buna rağmen de hala kendilerini doğru yolun ortasında gibi görmeye devam ederler:

Kim Rahman'ın Zikri'ni (Kur'ân'ı) bulanık görürse, başına bir şeytan sararız; o, onunla beraber olur.

Şeytanlar bu gibileri yoldan çevirirler ama bunlar doğru yolda olduklarını sanırlar. (Zuhruf 43/35-36)

Ne kadar üzüntü vericidir ki yukarıdaki ayetleri; Faizle alakalı olarak Müslüman coğrafyada ve özellikle son dönemde de Türkiye'de yapılmak istenen faizi caizleştirme çabasıyla ve bu çabayı sarf eden bilgin, yönetici ve devlet adamlarıyla alakalı okuduğumuzda birebir bir uyum ve örtüşme gözlemlemekteyiz.

Süleymaniye Vakfı kurucusu ve başkanı Prof. Abdulaziz Bayındır'ın yaşadıkları ve karşılaştıkları tutum ve davranışlar bu konuya önemli bir örnek arz ediyor. Yaşadıklarını Hoca'nın diliyle uzun uzadıya aktarmamız daha aydınlatıcı olacaktır:

"1985'te Albaraka Türk, faaliyete başlamadan önce oraya danışman oldum. Eylül 1985'te İstanbul'da yapılan Al Baraka Grubu 3. İslâm İktisadı Kongresinde Türk tarafını temsil ettim. Arap tarafında Mustafa ez-Zerkâ, Zekeriyya el-Birî, Muhammed et-Tayyib en-Neccar, Hasan Abdullah el-Emîn, es-Siddik Muhammed el-

Emîn ed-Darîr, Abdulvehhab Ebû Süleyman ve Abdussettar Ebû Guddeh vardı. Toplantının konusu, borçlarını geciktiren kişilerden bir şey alınıp alınamayacağı idi.

Mustafâ ez-Zerkâ bir tebliğ sundu. Bütün tartışmalar o tebliğ üzerinden yapıldı. Ona göre imkânı olduğu halde borcunu geciktiren kişi, bir malı gasp etmiş gibi olur. Şâfiî ve Hanbelî mezheplerine göre bir malı gasp eden kişi, onun menfaatlerini tazminle yükümlüdür. Sonuç olarak, ödemeyi geciktiren borçlu, bu süre içinde, bankanın kaybolan menfaatini karşılamakla yükümlüdür.

Bu görüş, ayet ve hadislerle açıkça aykırıdır. Ayrıca dünyada kime sorsanız, alınan bu farka faiz der. Üstelik Şâfiî ve Hanbelî mezheplerine göre ev ve köle gibi kiraya verilebilen şeyler gasp edilirse menfaatleri tazmin edilir. Tüketilen mallarda bu olmaz.¹ Bankadan alınan para, tüketilmek için alınacağı için bu konuda bu mezheplerin görüşü gerekçe gösterilemez.

Toplantı sonunda Fetva Heyeti olarak özel bir toplantı yaptık. Hemen tamamı Şâfiî ve Hanbelî fakihleri olan Zekeriyya el-Birri, Muhammed et-Tayyib en-Necar ve Hasan Abdullah el-Emîn, bu görüşe katıldılar. Abdulvehhab Ebû Süleyman, Abdussettar Ebû Guddeh ve ben, bunun faiz olduğunu söyledik. Ben ayrılıncaya kadar bu görüş Albaraka Grubunda uygulanmadı.

28 Şubat sürecinde Mesut Yılmaz Hükümetinin ekonomiden sorumlu devlet bakanı Güneş Taner, Milli Güvenlik Kurulu'nun finans kurumlarını kapatmak istediğini söylemiş. Albaraka'nın o zamanki genel müdürü Osman

AKYÜZ bunu bana söyleyince onu ve Kuveyt Türk Genel Müdürü Yunus NACAR'ı Doğan BEYAZIT Paşa'ya götürdüm. Dik durmalarını ısrarla söylememe rağmen Paşa, diğer bankalar gibi olmaları konusunda bastırınca yalvarmaya başladılar. Osman AKYÜZ: "Parasını bankaya yatırmayan bir kesim var, biz o paraları ekonomiye sokuyoruz." deyince tepem attı ve araya girdim:

"Bir dakika Paşam!" dedim. "Siz bu işten anlamazsınız. Allah Teala şöyle buyuruyor:

وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا

Allah, alım satımı helal, faizi haram kılmıştır. (Bakara 2/275)

Bunlar, Allah'ın helal kıldığı sahada, bankalar da Allah'ın haram kıldığı faiz sahasında çalışırlar. Bunlar sizin bilebileceğiniz işler değildir. En güvendiğiniz uzmanları toplayın, anlatayım."

Paşa: "Tamam, tamam" dedi. "Abdulaziz Hoca ne dediyse odur!"

Ondan sonra bu konu bir daha gündeme gelmedi.

Geciken alacaklara, Kur'ân ve Nebîmizin uygulamaları açısından uygulanacak cezalarla ilgili Arapça bir makale yazmış, 1999'da Cidde'de Havliyet'ul-Berke dergisinde yayınlamıştım. O sene Mekke'de yapılan toplantıda Abdussettar Ebû Gudde bunun Süleyman aleyhisselam çözümü olduğunu söyledi. Bunun ne demek olduğunu sordum? O, "bizde çok çok beğenilen çözümler bu şekilde nitelenir" şeklinde cevapladı. Albaraka'dakiler de "Muhteşem bir çözüm!" dediler.

Sunduğumuz çözümü uygulamaya koymadan 2004 yılı sonlarında Hayrettin KARAMAN, Halil GÜNENÇ ve Nurettin CAN'ın katıldığı bir toplantı düzenlediler. Hayrettin Bey, Mustafa ez-Zerkâ'nın görüşüne dayanarak geciken alacaklardan doğan kâr kaybının alınabileceğini söyledi. Nurettin Can da farklı bir gerekçeyle bu görüşe katıldı. Bir Şafii fakihi olan Halil GÜNENÇ de onlara uydu. Hâlbuki toplantı öncesinde o görüş için "Faizdir!" demişti. Orada "Caizdir" dedi. Dönüş yolunda bana yine "Faizdir kardeşim!" dedi.

Toplantıya girerken bana; "Ne muhteşem bir çözüm sundunuz! Bu, bütün sorunlarımızı çözer" diyenler, faize fetva alınca hep birlikte ayağa kalktı, parmaklarını gözüme sokarcasına, yüksek sesle: "Senin görüşün uygulanamaz!" dediler. Artık arzularına uygun fetva verecek hocalarını buldukları için benimle olan ilişkilerini tamamen kopardılar.

Bu sırada faizsiz finans kurumlarını katılım bankası haline getiren kanunun çalışmaları yapılıyordu. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu çıkmadan önce yetkili mercilere şu mektubu göndermiştim:

"Özel Finans Kurumları, bir süredir faizli banka olma yoluna girmişlerdir. Türkiye Büyük Millet Meclisine sevk edilen Bankacılık Kanunu Tasarısı da onları

faizli bankaya dönüştürecek düzenlemeleri haizdir. 4. maddeyi incellerseniz bunu görürsünüz. Aradaki tek fark, bankaların mevduat; finans kurumlarının (katılım bankalarının) ise katılma hesabı kabul edebilmesidir.

Banka, mevduata faiz öder ve bütün riski üstlenir. Sonra onu kredi olarak verip riski müşterisine yükleyerek bir denge kurmaya çalışır. Katılım bankası ise katılma hesabına, önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödemez ve paranın riskine katlanmaz. Tasarıya göre, fonlarını kredi olarak kullanacağından yine bir riske girmez. Yani parayı, ne alırken ne de kullandırırken riske girer.

Bilindiği gibi faiz, borcun getirisidir. Faizli borca kredi denir. Kâr ise mal ve hizmet satışından elde edilir. Finans kurumları (katılım bankaları), gelirlerini mal ve hizmet satışından elde etmek üzere kurulmuşlardır. Onların alacakları kredi değil, ticarî alacak olmalıdır.

Yürürlükteki kanun, finans kurumlarının fatura kesme şartını kaldırarak bankalar lehine oluşan haksız rekabete son vermiştir. Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra gerekli düzenlemeler yapılmadığından finans kurumları, mal ve hizmet satışı yerine bu tür satışları finanse eden, bir çeşit yatırım bankasına dönüşmüşlerdir. Geciken alacaklarına, "kâr kaybının telafisi" adı altında faiz tahakkuk ettirmeye başlamakla da faizli banka olma yolunun sonuna gelmişlerdir. Son engeller, bu tasarıyla kaldırılmaktadır. Tasarı kanunlaşırsa onların kimliğini oluşturan mal ve hizmet satışı sona erecek ve bu tür işlemlere kredi veren kuruluşlar haline dönüşeceklerdir. Bunu faizli bankalar zaten yaptığından bu Kanunla Finans Kurumlarının varlık sebebi ortadan kalkmış olacaktır.

Katılım Bankaları, faizsiz olarak topladıkları fonları, faizli olarak kullandıran kuruluşlar haline geleceği için bu Tasarı, finans kurumları lehine haksız rekabete de yol açacak mahiyettedir.

Bu duruma engel olmak için herkes elinden geleni yapmalıdır." 28.05.2005

Bu mektup ve şahsi çabalarım bir fayda vermedi ve kanun, katılım bankalarının istediği şekilde çıktı.

1985'te yapılan toplantıda faize geçit vermeyenler-

den Abdulvehhab Ebû Süleyman, artık herhangi bir toplantıya çağırılmadı. Abdussettar Ebû Guddeh ise görüşlerini değiştirdi ve diğerlerine katıldı. Beni de dışladıkları için onlara engel çıkacak hiç kimse kalmamış oldu.

Tunus Nahda Hareketi'nin lideri Raşid Gannuşî, bir gün beni ziyarete gelmişti. Konuşma sırasında şöyle dedi:

“Dua et ki, Türkiye gibi laik bir ülkede yaşıyorsun. Eğer bir başka İslam ülkesinde yaşasaydın seni çoktan öldürmüş olurlardı.”

Gannuşî'nin sözü, maalesef doğru. Emeviler döneminde ulemayı susturmak için “zındıklık” diye bir kavram uydurdular. Zındık dedikleri kişileri, sorgusuz sualsiz öldürmeye başladılar. Yukarıdaki faiz fetvası gibi dinimize yüzde yüz aykırı olan zındıklıkla ilgili bu görüşü mezhepler sahiplendiler ve mürtedin tevbeyle davet edileceğini ama zındığın tevbesinin de kabul edilemeyeceğini fetva haline getirdiler. Çünkü zındık dedikleri kişinin tevbe etmesi gereken bir suçu yoktur.

Türkiye'de hâlihazırda zındıklık diye bir suç olmasa da yetkili mercilerin ve güçlü iş adamlarının çoğunun, adı “gecikme cezası” şeklinde değiştirilen bu faiz görüşüne sahip çıkmaları sebebiyle, bütün ilim çevreleri daha önce hiç karşılaşmadığım bir şekilde beni dışladılar. Öyle ki geçmişte İslâmî ilimler sahasında çok sayıda ilmî toplantıyı organize eden, yurtiçi ve yurtdışında Ekonomi ile ilgili binin üzerinde ilmî toplantıya katılan, çocukluğundan itibaren Ekonomi ve sanayinin içinden ayrılmamış birisi olan şahsım, artık zındık fetvasının gereği uygulanmış gibi yok sayılır oldum.”²

Prof. Abdulaziz Bayındır Hoca'nın Müslüman coğrafya ve Türkiye'de Faiz'in caizleştirilmesi çabasını adeta bir belgesel gibi bize aktaran, yukarıda uzunca alıntılıdığı-

mız yakın dönem kişisel tecrübesi, gerçekten ibretlik ve bazı yönleriyle Müslüman aklının, havsalasının alama-yacağı bir niteliktedir. Muhatap olduğu kişiler, kendilerini Müslüman olarak nitelendiren şahıslar olmalarına rağmen çözümü Kur'ân'da değil başka mecralarda aramaktadırlar. Bu durum bize yazının başında zikrettiğimiz Zuhruf suresinin şu ayetlerini tekrar hatırlatmaktadır:

Kim Rahman'ın Zikri'ni (Kur'ân'ı) bulanık görürse, başına bir şeytan sararız; o, onunla beraber olur.

Şeytanlar bu gibileri yoldan çevirirler ama bunlar doğru yolda olduklarını sanırlar. (Zuhruf 43/35-36)

Bu kişiler tüm uyarılara rağmen faizle ilgili yanlış tutumlarını sürdürmekte ve hatta bu noktadan daha ileri noktalara da ilerleyerek Allah'ın sınırlarını daha fazla aşmaktadırlar. Kur'ân'da Allah ve Resulüne savaşı³ diye nitelenen bu kadar önemli bir konuda ne kadar söylenen sözlere, uyarılara kulak asmasalar da biz doğru bildiğimiz gerçekleri, Allah'ın hükümlerini söylemeye devam etmekten geri durmayacağız. Cumartesi yasağına uymayanları uyarılar gibi biz bunu **Rabbimize karşı mazeretimiz olsun, belki de (bu uyarılarımız sayesinde) çekinip kendilerini korurlar**⁴ diye yapmaya devam edeceğiz.

Notlar

1. İbn Hacer, Tuhtet'ül-Muhtâc bi Şerh'ül-Minhâc, Gasb, c. VI, s. 29-31.

2. Prof. Abdulaziz Bayındır Hoca'nın bu

görüşleri, oğlu olarak tarafımdan Hoca'nın çeşitli özel veya umuma açık konuşmaları ve Süleymaniye Vakfı internet sitesinden derlenmiştir.

3. Bakara 2/279

4. A'râf 7/164